

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مېباد بدین بوم ویر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
۱۹ اپریل ۲۰۰۹

بیانید پښتو بیاموزیم

دریم لوست
(درس سوم)

پیش از آنکه به درس سوم آغاز نمائیم بجواب وظایف خانگی میبازیم:

۷ - اوه - ۱۳ ، دیارلس - ۳۹ ، نه دېرش - ۵۲ ، دو پنځوس - ۹۸ ، اټه نوي - ۱۲۵ ،
یو سل او پنځه ویشته یا یو سلو پنځه ویشته - ۲۳۷ ، دوه سوه او اوه دېرش - ۳۶۷ ،
دری سوه او اوه شپېته - ۵۸۲ ، پنځه سوه او دو اتیا - ۸۱۴ ، اټه سوه او څورلس -
۱۳۷۸ ، یو زرو دری سوه اټه او یا - ۶۷۱۴ ، شپږ زره اوه سوه او څور لس.

۶ - ۱۳ - ۲۹ - ۶۵ - ۸۸ - ۹۷ - ۱۲۲ - ۳۸۰ - ۵۰۵ - ۸۹۹ - ۱۰۱۶

در درس اول یاد آور شده بودیم که اعداد ۴ نوع است:

اعداد یا شمېره په پښتو کی ۴ ډوله دي:

- اصلی یا مطلق یا بنسټیز عددونه

- توزیعی یا وېشیز (وېشیز) عددونه

- کسری عددونه او

- ترتیبی عددونه

از آن میان در دروسی که گذشت ما اعداد اصلی (بنسټیز عددونه) را مفصل خواندیم و
ان شاء الله که تلفظ درست آنها را به خاطر خواهند داشت.

۲ - توزیعی یا وېشیز عددونه:

اعداد است که از تکرار عدد اصلی بوجود می آید مثلاً:

دوه دوه ، پنځه پنځه ، دری دری او داسې نور. د مثال په توګه استاد خپلو شاګردانو یا زده کونکو
ته وایی : هلکانو آزمویږي ته څلور څلور کسه راشئ یا دلته دوه دوه کسه کېږئ -
تاسو هر یوه ته پنځه پنځه مني رسیږي.

آموزندگان گرامی به کلمات وین از مصدر وینل به معنی تقسیم کردن و وین یعنی بیدار توجه فرمایند که از نظر املاء و تلفظ باهم یکسان نیستند. وقتی در دروس آینده اقسام (ی) پښتو را مع الخیر بیاموزیم به تلفظ درست این دو لغت و غیره بهتر پی خواهیم برد. در بالا فعل امر (کښئ) استعمال گردیده، برای ایزاد معلومات آموزندگان عزیز درین مورد و پیشینه آن نکاتی چند به عرض میرسد: در حدود پنجاه، شست سال قبل در ادبیات پښتو حتی در کتب درسی مکاتب (کي) را که با (په) یکجادر اول کلمات مثلاً: په بنوونځي کي ، په کابل کي ، په دیگي کي ، په لمن کي

لیلا پر ماده ډېره گرانه
چي په لمن کي یی ټول کړی د شرم تازه گلونه

معنی (در) را افاده میکند ، بشکل (کښي) مینوشتند و میخواندند اما بعد ازان بنابر دلایلی آنرا منسوخ کردند و دیگر در ادبیات پښتو دیده نمیشود. به تأسی آن ازان موعده به بعد (کښي) و همه لغاتی که ریشه (کښي) دارند و به این مفهوم استعمال میشوند به شکل (کي) درآورده میشوند ، به گونه مثال (کښېناستل) که معنی نشستن را میرساند و میگوئیم (کښئ) و یا (کېردئ) یعنی بگذارید که شکل (کښېردئ) آن درست نیست. لازم میدانم یاد آور شوم که کېردئ، به معنای بگذارید و کېردی به معنای غیژدی یا خیمه در تلفظ یکسان و در معنی و املاء متفاوت اند.

توره کېردئ که می تن کېردئ
کوچی آشنا می پس له مرگه وژاړینه

۳ - کسری عددونه :

عددیست که قسمتی از عدد اصلی را نشان میدهد مثلاً یک بر سه ، پنج بر ده و غیره. هغه عدد یا شمېره ده چې د اصلی یا بنسټیز عدد یوه برخه ښيي، لکه دوه پر پنځه ، لس پر شل او داسې نور.

۴ - ترتیبی عددونه :

با زیاده کردن حرف (م ، مین و می) در اخیر اعداد اصلی، عدد ترتیبی ساخته میشود. د بنسټیزو عددونو په پای یا آخر کي د (م) د توري په زیاتولو سره ترتیبی عددونه جوړیږي (پرته له ۱ څخه).

- لومړی

- دوه	- دوهم
- درې	- دریم
- څلور	- څلورم یا څلرم
- پنځه	- پنځم
- شپږ	- شپږم
- اوه	- اوهم
- اته	- اتم
- نه	- نهم
- لس	- لسم
- شل	- شلم

- پنځه وېشت پنځه وېشتم

- یو پنځوسم

- یوسل او یوم

- یوسل او شلم

تر پایه

در اکثر نوشته ها اعداد ترتیبی پنځم ، اتهه و اوهم را به شکل پنځم ، اتم و اوم مینویسند که از نظر دستور زبان (پښتو لیکدود) درست نبوده اینکه بسی از نویسندگان ازان استفاده میکنند، ممکن دلایلی دارند که این قلم ازان سندی ندارد.
تا درس آینده شما را به خداوند مهربان میسپارم.
تر بل لوست پورې مو په لوی او مهربان خدای سپارم.